

Vergaderjaar 2016–2017

29 911

Bestrijding georganiseerde criminaliteit

Nr. 157

BRIEF VAN DE MINISTER VAN VEILIGHEID EN JUSTITIE

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 1 juni 2017

Hierbij doe ik uw Kamer twee recent opgeleverde onderzoeken naar georganiseerde, ondermijnende criminaliteit toekomen. Het belangrijkste betreft het Nationaal Dreigingsbeeld georganiseerde criminaliteit 2017–2021 (NDB)¹, dat in opdracht van het College van procureurs-generaal door de Nationale Politie is opgesteld. Daarnaast heeft het WODC een verkennende voorstudie uitgevoerd naar de aard en omvang van liquidaties in Nederland².

Het Nationaal Dreigingsbeeld georganiseerde criminaliteit 2017

Het NDB is een onderzoek naar de aard, omvang en dreiging van georganiseerde criminaliteit in Nederland en wordt sinds 2004 elke vier jaar vervaardigd (Kamerstuk 29 911, nrs. 17 en 79). Naast de politie hebben ook de Bijzonder opsporingsdiensten, verschillende inspecties, de Regionale en Landelijke Informatie en Expertise Centra bijgedragen aan de totstandkoming van het NDB. Het NDB beoogt een rationele basis te bieden voor het vaststellen van prioriteiten bij de aanpak van georganiseerde criminaliteit, door empirisch te onderbouwen of en in welke mate bepaalde in georganiseerd verband gepleegde criminele fenomenen een dreiging vormen voor de Nederlandse samenleving. Daarnaast heeft het NDB het signaleren van nieuwe ontwikkelingen als doelstelling, alsmede andere opmerkelijke zaken waarmee rekening gehouden moet worden bij de bestrijding van de georganiseerde criminaliteit.

Het NDB 2017 bevat een onderzoek naar 36 fenomenen (verdeeld in drie clusters) binnen de georganiseerde criminaliteit en presenteert 17 gevallen van dreiging, vijf maal een witte vlek, 11 maal geen concrete dreiging en één maal een voorwaardelijke dreiging. Het totaaloverzicht van de dreigingskwalificaties is opgenomen in onderstaande tabel.

¹ Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl

² Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl

De dreigingskwalificatie wordt in een consensusgroep van experts vastgesteld aan de hand van objectieve criteria. Als dreiging worden beschouwd criminele activiteiten ten aanzien waarvan gegronde aanwijzingen bestaan dat ze zich:

1. de komende jaren zullen voordoen of zullen blijven voordoen
2. in de vorm van of in het kader van een meer dan eenmalige samenwerking van
3. twee of meer personen
4. die met elkaar financieel of materieel gewin willen behalen
5. én dat ze in hun totaliteit ernstige gevolgen zullen hebben voor de Nederlandse samenleving.

Indien op een van de vijf categorieën een «nee» wordt geconcludeerd wordt het fenomeen als géén dreiging geclassificeerd. Ook kan een fenomeen tot voorwaardelijke dreiging worden geclassificeerd indien de dreiging afhankelijk is of een bepaalde voorwaarde zich in de toekomst verwezenlijkt. Een «witte vlek» behelst een opgave voor het beter in beeld brengen van het betreffende probleemveld. Bij het opstellen van de Intelligence agenda en het maken van ondermijningsbeelden wordt hiermee rekening gehouden.

Dat een fenomeen niet als dreiging wordt geclassificeerd betekent geenszins dat er geen sprake van een maatschappelijk probleem kan zijn, dat in voorkomende gevallen ernstige gevolgen heeft voor de betrokkenen. Het is echter volgens de systematiek van het NDB geen dreiging voor de Nederlandse samenleving als geheel. Daarnaast komen enkele fenomenen weliswaar vaak voor, maar worden ze zelden in georganiseerd verband gepleegd, waardoor ze in het kader van het NDB niet als dreiging worden geclassificeerd.

Voorts is het NDB een momentopname en kunnen, ondanks het voorspelende karakter van het onderzoek, onverwachte veranderingen binnen bepaalde fenomenen optreden die tot een andere dreigingsinschatting zouden nopen.

Overzicht kwalificaties uit het NDB

Illegale markten	
Handel in en smokkel van cocaïne	Dreiging
Handel in en smokkel van heroïne	Dreiging
Productie van, handel in en smokkel van synthetische drugs	Dreiging
Productie van, handel in en smokkel van cannabis	Dreiging
Seksuele uitbuiting	Dreiging
Arbeidsuitbuiting, criminele uitbuiting en gedwongen dienstverlening	Dreiging
Mensensmokkel	Dreiging
Orgaanhandel en mensenhandel met het oogmerk van orgaanverwijdering	Geen concrete dreiging
Illegale handel in en smokkel van vuurwapens en explosieven	Dreiging
Productie en verspreiding van kinderpornografie	Dreiging
Productie en verspreiding van vals geld	Geen concrete dreiging
Matchfixing	Geen concrete dreiging
Illegale kansspelen	Geen concrete dreiging

Fraude en witwassen	
Acquisitiefraude	Witte vlek
Hypotheekfraude	Geen concrete dreiging
Beleggingsfraude	Dreiging
Faillissementsfraude	Dreiging
Fraude met betaalmiddelen	Geen concrete dreiging
Fraude met online handel	Geen concrete dreiging
Telecomfraude	Witte vlek
Verzekeringsfraude	Dreiging
Voorschotfraude	Geen concrete dreiging
Accijnsfraude	Dreiging
Fiscale fraude	Dreiging
Witwassen	Dreiging
Vermogenscriminaliteit	
Woninginbraak	Dreiging
Bedrijfsinbraak	Geen concrete dreiging
Winkeldiefstal	Witte vlek
Kraken op geldautomaten	Geen concrete dreiging
Overvallen	Dreiging
Ladingdiefstal	Geen concrete dreiging
Afpersing	Witte vlek
Georganiseerde autocriminaliteit	Voorwaardelijke dreiging
Heling	Witte vlek

Milieucriminaliteit en cybercrime

Ten aanzien van milieucriminaliteit en cybercrime is in vergelijking met het gros van de beschreven criminele verschijnselen gekozen voor een afwijkende behandeling. Door de grote variëteit aan verschijningsvormen van milieucriminaliteit en cybercrime bleek de voor het NDB gebruikte methode voor deze probleemvelden minder goed toepasbaar. Weliswaar is relevante casuïstiek beschikbaar, maar ontbreekt het voornamelijk aan betrouwbare kwantitatieve informatie. Hierdoor is het bepalen van een dreigingsomvang erg lastig. Om die reden hebben milieucriminaliteit en cybercrime geen dreigingskwalificatie gekregen. Wel wordt de ernst van deze verschijnselen onderkend door inzichtelijk te maken welke risico's en consequenties er in relatie tot milieucriminaliteit en cybercrime aan de orde zijn.

Signaleringen op basis van het NDB

Het NDB 2017 bevat naast gekwalificeerde dreigingen tevens signaleringen, die voor meerdere fenomenen uit het NDB van belang zijn wat betreft de (ontwikkeling van) hun aard en omvang. Deze signaleringen zijn in het NDB ondergebracht in vier clusters:

1. De rol van de overheid, zoals bij de verschuivingen in toezicht en controle naar private partijen. Deze resulteren in vormen van toezicht die een kwetsbaarheid in zich bergen doordat onbedoeld risico's voor misbruik worden gecreëerd.
2. Digitale technologie die van invloed kunnen zijn op de aard van de georganiseerde criminaliteit, zoals cloudcomputing, nieuwe betaalmiddelen als de *Bitcoin*, het Internet of Things (IoT) en Crime as a service (Caas).
3. De criminele praktijk, waaronder de criminele veelzijdigheid en specialisatie van bepaalde groepen in specifieke criminele diensten.
4. Georganiseerde criminaliteit in wijken: kwetsbare wijken kennen een cumulatieve van problemen die een voedingsbodem voor criminele activiteiten vormt. Daarbij gaat het deels om «zichtbare» aangiftecriminaliteit, maar ook om deelname aan georganiseerde vormen van criminaliteit zoals drugsproductie, fraude, arbeidsuitbuiting en witwassen. Het NDB stelt normvervaging, wegstrepen, meeprofiten en ook actieve betrokkenheid van buurtgenoten vast.

Onderzoek naar liquidaties

De verkennende voorstudie die het WODC naar de aard en omvang van liquidaties heeft uitgevoerd, toont dat er geen sprake is van een trend van toename van het aantal liquidaties in de afgelopen tien jaar. Ook de motieven en aanleiding voor liquidaties blijven onveranderd: afrekeningen, getuigen het zwijgen opleggen en geschilbeslechting. Wel constateren de onderzoekers op basis van interviews met sleutelrespondenten dat de *modi operandi* veranderen. Enerzijds signaleren zij een proces van professionalisering en het gebruik van nieuwe technologische middelen. Daarbij wordt sterk geanticipeerd op technieken die de politie hanteert. Anderzijds wordt een ruwere werkwijze signaleerd bij de daadwerkelijke uitvoering van liquidaties. Die verruwing zou kunnen worden toegeschreven aan een ruime beschikbaarheid van zware vuurwapens in Nederland en aan een ruime beschikbaarheid van nieuwe onervaren *home grown* schutters, die bereid zijn tegen betaling een moord te plegen. De combinatie van grofheid, knalligheid en professionaliteit leidt er in de praktijk toe dat dadergroepen, ondanks hun investeringen in professionele digitale afschermingsmethoden, uiteindelijk toch vaak (fysieke) sporen achterlaten. De grove en slordige werkwijzen zorgen voor veiligheidsrisico's, zoals onschuldige slachtoffers, maar bieden niettemin tegelijkertijd kansen voor de opsporing, aldus de onderzoekers.

De uitkomsten van dit onderzoek zijn ook besproken in het landelijk overleg van rechercheofficiërs en recherchechefs. Ik zie in het onderzoek geen aanleiding voor een ander strategisch beleid ten behoeve van de aanpak van liquidaties.

Vervolg

Het NDB biedt een aantal concrete aanknopingspunten voor het effectiever maken van de aanpak van georganiseerde, ondermijnende criminaliteit en bijstellingen in het huidige beleid. Het maken van een beleidsreactie en prioriteitenstelling op (basis van) het NDB is echter een taak voor een niet demissionair bewindspersoon, mijn opvolger. Het vormingsproces van een advies daarvoor zal ik wel alvast in gang zetten, samen met de gezaghebbenden in het LOVP en de overige ketenpartners die betrokken zijn bij de geïntegreerde aanpak van georganiseerde, ondermijnende criminaliteit. Zij zullen de bevindingen ook meenemen in de doorontwikkeling van de integrale Toekomstagenda aanpak ondermijning. Deze agenda zal ik namens de eigenaren van de agenda voor het

zomerreces ook aan uw Kamer aanbieden. Vooralsnog blijven de reeds gemaakte afspraken zoals die uit de Veiligheidsagenda 2015–2018 (Kamerstuk 28 684, nr. 412) van kracht.

De Minister van Veiligheid en Justitie,
S.A. Blok